

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI**

**06.01.09 – O‘SIMLIKLARNI HIMOYA QILISH IXTISOSLIGI
BO‘YICHA TAYANCH DOKTORANTURAGA KIRISH SINOV LARI
UCHUN MUTAXASSISLIK FANLARIDAN**

DASTUR VA BAHOLASH MEZONI

Annotatsiya:

Dastur 06.01.09 – O‘simliklarni himoya qilish ixtisosligiga kiruvchilar uchun 5A410301 – O‘simliklar himoyasi (usullari bo‘yicha), 5A410302 – Entomologiya, 5A410303 – Fitopatologiya, 5A410304 – O‘simliklar himoyasida monitoring va bashorat va 5A411501 – O‘simliklar va qishloq xo‘jalik mahsulotlari karantini mutaxassisliklarining 2019-yilda tasdiqlangan o‘quv rejasidagi asosiy fanlar asosida tuzildi.

TUZUVCHILAR:

Xashimov F.X.	–	SamDU, Agrokimyo va o‘simliklarni himoya qilish kafedrası mudiri, qishloq xo‘jaligi fanlari doktori, professor
Umurzoqov E.	–	SamDU, Agrokimyo va o‘simliklarni himoya qilish kafedrası professori, qishloq xo‘jaligi fanlari doktori
Axmedov S.I	–	SamDU, Agrokimyo va o‘simliklarni himoya qilish kafedrası katta o‘qituvchisi

Dastur Agrobiotexnologiyalar va oziq-ovqat xavfsizligi institutining 2023-yil __ avgustdagi № ____ sonli Kengash yig‘ilishida muhokama qilingan va tasdiqlashga tavsiya etilgan.

KIRISH

06.01.09 – O‘simliklarni himoya qilish ixtisosligi – qishloq xo‘jaligi ekinlarni zararkunanda va kasalliklardan himoya qilish uchun birinchi navbatda zararli organizmlarning tur tarkibini to‘g‘ri aniqlash, ularning biologiyasi va ekologik faktorlarga talablari, rivojlanishi, tarqalishi, bir mavsumdan ikkinchisigacha qanday saqlanishi haqidagi va boshqa ma‘lumotlarga ega bo‘lish va shular asosida qishloq xo‘jalik ekinlarini himoya qilishning samarali usullarini bilish va ularni to‘g‘ri muddatlarda qo‘llash lozim bo‘ladi. Buning uchun shu sohaga tegishli fanlarni, jumladan yuqorida keltirilgan ma‘lumotlarni chuqur o‘zlashtirgan, ekinlarda uchraydigan zararkunanda va kasalliklarning tur tarkibi va karantin zararli organizmlarni to‘g‘ri aniqlay oladigan, samarali kurash choralarini aniq biladigan va ularni o‘z vaqtida qo‘llashni tashkil qila oladigan malakali mutaxassislar tayyorlash ta‘lim tizimining negizi hisoblanadi.

06.01.09 – O‘simliklarni himoya qilish ixtisosligining vazifasi – qishloq xo‘jalik ekinlariga zarar etkazuvchi zararkunanda va kasalliklarning miqdori, zararli turlari, zarar etkazishi, biologik, ekologik xususiyatlarini, o‘simliklarni zararkunanda va kasalliklariga aniq tashhis qo‘yish, ularni hisobga olish usullarini o‘rganish va zararli organizmlarni kelib chiqish sabablarini aniqlash, qo‘zg‘atuvchilarni turlar tarkibini aniqlashdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalar, o‘simliklar ximoyasi va entomologik jarayonlarga uslubiy yondashuv xamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajarad Bunda, ilg‘or pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda bilimlarni oshirish va ko‘nikma xosil qilishdan iboratdir.

06.01.09 – O‘simliklarni himoya qilish ixtisosligi bo‘yicha tayanch doktoranturaga kiruvchi da‘vogarlar uchun 5A410301 – O‘simliklar himoyasi (usullari bo‘yicha), 5A410302 – Entomologiya, 5A410303 – Fitopatologiya, 5A410304 – O‘simliklar himoyasida monitoring va bashorat va 5A411501 – O‘simliklar va qishloq xo‘jalik mahsulotlari karantini magistratura mutaxassisliklari o‘quv rejasiga asosan 5 ta ixtisoslik fanlari bo‘yicha: “Qishloq xo‘jalik entomologiyasi”, “Qishloq xo‘jalik fitopatologiyasi”, “O‘simliklarni uyg‘unlashgan himoya qilish”, “O‘simliklarni kimyoviy himoya qilish” va “O‘simliklarni biologik himoya qilish” fanlaridan savollar bazasi shakllantirilgan.

Bu fanlar o‘z negizida qamrab olingan ma‘lumotlar quyida batafsil keltirilgan.

QISHLOQ XO‘JALIK ENTOMOLOGIYASI

fani bo‘yicha:

Qishloq xo‘jaligi entomologiyasi faniga kirish. Zararkunandalarga qarshi kurashning asosiy usullari. Qishloq xo‘jaligi o‘simliklarining karantini. Hammoxo‘r zararkunandalar, termitlar va ularga qarshi kurash. G‘o‘zaning so‘ruvchi va kemiruvchi zararkunandalari ularga qarshi kurash choralari. G‘o‘zaning karantin zararkunandalari. Boshqoqli don ekinlari zararkunandalari va ularga qarshi kurash choralari. Sholi zararkunandalari va ularga qarshi kurash choralari. Moyli ekinlarning zararkunandalari va ularga qarshi kurash choralari. Dukkakli-don ekinlari zararkunandalari va ularga qarshi kurash choralari. Yem-xashak ekin zararkunandalari va ularga qarshi kurash choralari. Ituzumguldosh sabzavot ekinlarining zararkunandalari va qarshi kurash choralari. Butguldosh sabzavot ekinlarining zararkunandalari va qarshi kurash choralari. Piyoz, sarimsoqpiyoz va sabzi zararkunandalari. Poliz ekinlarining zararkunandalari va qarshi kurash choralari. Kartoshka ekinlarining zararkunandalari va qarshi kurash choralari. Mevali ekinlarning so‘ruvchi zararkunandalari va kurash choralari. Mevali ekinlarning meva zararkunandalari va kurash choralari. Mevali ekinlarning barg va poya zararkunandalari. Mevali ekinlarning karantin zararkunandalari. Tok ekinining zararkunandalari va kurash choralari. Subtropik ekinlarining zararkunandalari. Manzarali va o‘rmon daraxtlarining zararkunandalari va ularga qarshi kurash choralari. Tut zararkunandalari va kurash choralari.

O‘SIMLIKLARNI UYG‘UNLASHGAN HIMOYA QILISH

fani bo‘yicha:

O‘simliklarni zararkunanda organizmlardan uyg‘unlashgan himoya qilish fanining maqsadi va vazifasi, zararli organizmlarni qishloq xo‘jalik ekinlariga etkazayotgan zarari, qarshi kurash usullari. Zararli organizmlarga qarshi chidamli navlarni joriy etishning uyg‘unlashgan himoya qilishda ahamiyati. Uyg‘unlashgan himoya qilishda kimyoviy usulning qo‘llanishi. Kimyoviy usulning afzalligi va kamchiliklari. Pestitsidlarni kimyoviy tarkibi, qo‘llanish ob‘ektlari va organizmga qarab tasniflanish. Zararini kamaytirish yo‘llari. Zamonaviy pestitsidlarga bo‘lgan talablar. Zararkunandalarga kasallik qo‘zg‘atuvchilariga va begona o‘tlarga qarshi qo‘llaniladigan pestitsidlar. Agrotexnik kurash usulining mohiyati. Agrotexnik tadbirlarni zararkunanda, kasallik va begona o‘tlarni yo‘qotishdagi o‘rni. Uyg‘unlashgan himoya qilishda agrotexnika tadbirlarni ahamiyati. Zararli organizmlarga qarshi biologik kurash usulini qo‘llashning mohiyati va yo‘nalishlari. Uyg‘unlashgan himoya qilishda biologik va genetik usullardan foydalanish. Biomahsulotlarni biolaboratoriyada ko‘paytirish texnologiyalari. Fizik usulning mohiyati. Mexanik usulning mohiyati. Genetik usulning mohiyati va qo‘llanilishi. Karantin va genetik kurash usulining mohiyati. Karantin turlari. Karantin to‘g‘risidagi qonunning qo‘llanilishi. G‘o‘zada uchrovchi asosiy zararkunandalar, kasalliklar va begona o‘tlarga qarshi kurash tizimi. G‘alla ekinlarida uchrovchi asosiy zararkunandalar, kasalliklar va begona o‘tlarga qarshi kurash tizimi. Don dukkakli ekinlarda uchrovchi asosiy zararkunandalar, kasalliklar va begona o‘tlarga qarshi kurash tizimi. Yem xashak ekinlarida

uchrovchi asosiy zararkunandalar, kasalliklar va begona o'tlarga qarshi kurash tizimi. Sabzavot va poliz ekinlarida uchrovchi asosiy zararkunandalar, kasalliklar va begona o'tlarga qarshi kurash tizimi. Mevali bog'larda uchrovchi asosiy zararkunandalar, kasalliklar va begona o'tlarga qarshi kurash tizimi. Tokda uchrovchi asosiy zararkunandalar, kasalliklar va begona o'tlarga qarshi kurash tizimi. Sitrus o'simliklarida uchrovchi asosiy zararkunandalar, kasalliklar va begona o'tlarga qarshi kurash tizimi.

O'SIMLIKLARNI KIMYOVIY HIMOYA QILISH

fani bo'yicha:

Pestitsidlarning tasniflanishi, pestitsidlarning kelib chiqishi. Toksikologiya to'g'risida tushuncha. Zahar va zaharlanish to'g'risida tushuncha. Pestitsidlarni zaharliligini belgilovchi omillar va qo'llash me'yorlari. Pestitsidlarni zararli organizmlarga kirish yullari. Organizmlarning zaharga javob reaksiyasi, chidamlilik va uning xillari. Pestitsidlarning qo'llash shakllari va zararkunandalarga qarshi qo'llash usullari. Insektitsidlar va akaritsidlar. Fosfororganik insektoakaritsidlar. Sun'iy piretroidlar va yangi insektitsidlar. Ixtisoslashgan akaritsidlar. Fungitsidlar va ularning tasnifi. Anorganik fungitsidlar, ularning ta'sir mexanizmi, qo'llanilish xususiyatlari. Urug'larni ekishdan oldin dorilashda qo'llaniladigan preparatlar. Nematitsidlar va rodentitsidlar. Biopreparatlar, feromonlar va ularning qo'llanilishi. Fumigantlar, mineral moylar va boshqa insektitsidlar. Gerbitsidlar. Begona o'tlarga qarshi kurashda qo'llaniladigan kimyoviy vositalarni tasniflash. Bir yillik va ko'p yillik begona o'tlarga qarshi qo'llaniladigan gerbitsidlar. Defoliantlar va desikantlar. O'simliklarni o'sishini boshqaruvchi preparatlar. Ombor zararkunandalariga qarshi kurashda qo'llaniladigan preparatlar.

QISHLOQ XO'JALIK FITOPATOLOGIYASI

fani bo'yicha:

G'oz kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. G'alla donli ekinlarning kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Bada kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Tola olinadigan o'simliklar kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Moy olinadigan o'simliklar kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Lavlagi kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Kartoshka kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Kartoshka kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Karam kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Sabzi kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Piyoz va sarimsoq kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Ko'katlar kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Poliz ekinlari kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Urug' mevali daraxtlar kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Danak mevali daraxtlarning kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Tok kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Sitrus ekinlar kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Yong'oq mevali o'simliklarning kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Manzarali daraxtlar

va gullarning kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Tut kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari.

O‘SIMLIKLARNI BIOLOGIK HIMOYA QILISH

fani bo‘yicha:

Biologik usulning tarixi, rivojlanishi, biotsenozdagi organizmlarni o‘zaro munosabati. Hasharotlarda kasalliklarni qo‘zgatuvchi mikroorganizmlar. Mikrobiopreparatlar va ularni qishloq xo‘jalik ekinlari zararkunandalariga qarshi qo‘llash. Agrobiotsenozda zararli organizmlar va ularning tabiiy kushandalari orasidagi oziqlanish aloqalari. G‘o‘za zararkunandalarini tekinox‘r va yirtkichlarining turlari. O‘rgimchaksimon yirtqichlar, ularning biologik usuldagi ahamiyati. G‘alla ekinlari zararkunandalarini tekinox‘r va yirtqichlarning turlari. Sabzavot ekinlari va zararkunandalarining yirtqich entomofaglari. Poliz ekinlari va zararkunandalarining yirtqich entomofaglari. Kartoshka ekinlari va zararkunandalarining yirtqich entomofaglari. Bog‘ ekinlari zararkunandalarining entomofaglari va akarifaglari. Soxta va boshqa turlardagi qalqondorlarning entomofaglari. Issiqxona zararkunandalarning entomofaglari. Entomofaglarni laboratoriya sharoitida ko‘paytirish usullari va ishlab chiqarishda qo‘llanilishi. Trixogrammani ko‘paytirish usuli. Brakonni ko‘paytirish usuli. Oltinko‘zni ko‘paytirish usuli.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Sh.M.Mirziyoyev. Oliy Majlisga Murojaatnoma, Toshkent, 2020-yil 24-yanvar.
2. Sh.M.Mirziyoyev. Buyuk kelagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: “ O‘zbekiston”, 2017.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-sonli Farmoni.
4. Agrios G.N. Plantpathology. 5thed. Elsevier, 2008. XVIII – 922 pp.
5. Alimuxamedov S.N., Xujayev Sh.T. G‘o‘za zarakunandalari va ularga qarshi kurash (Darslik). – Toshkent, 1991. – 94 b.
6. Boltayev B.S. Bo‘riyev X.Ch., G‘ofurova L.A. G‘o‘zani zararkunandalardan uyg‘unlashtirilgan tarzda himoya qilishda biologik usulning qo‘llanishi. Ko‘rgazmali qo‘llanma. – Toshkent, 2002. – 26 bet.
7. Boltayev B., Tursunov I. Qishloq xo‘jalik ekinlari zararkunanda kasallik va begona o‘tlarga qarshi kurash choralari o‘tkazish bo‘yicha qo‘llanma (tavsiyanoma) O‘simliklarni ximoya qilish markazi. – Samarqand, 2008. – 14 b.
8. Boltayev B. Hududiy agronomlar nazaratchilar va biolaboratoriya xodimlari uchun qo‘llanma (tavsiyanoma). Samarqand O‘simliklarni ximoya qilish markazi, 2008. – 8 b.
9. Kimsanboyev X.X. va boshqalar. O‘simliklarni kimyoviy himoya qilish. – Toshkent: “O‘qituvchi”, 1997. – 279 b.
10. Kimsanboyev X.X. va boshqalar. Umumiy va qishloq xo‘jalik entomologiyasi. (Darslik). – Toshkent, 2002. – 87 b.
11. Kimsanboyev X.X., Xalilov K. va boshqalar. O‘simliklarni uyg‘unlashgan himoya qilish. – Toshkent, 1998. – 45-bet.
12. Кимсанбоев Х.Х., Сулаймонов Б.А., Болтаев Б.С. Защита паслёновых овощных культур и картофеля от вредителей и болезней. (пособие для фермеров). – Тошкент, 2013.
13. Пересыпкин В.Ф. Сельскохозяйственная фитопатология. – М., 1988.
14. Интегрированная защита растений от вредителей и болезней в Восточной Европе и на Кавказе. – Будапешт, 2017.
15. Сулаймонов Б.А. и др. Вредители и болезни бахчевых и тыквенных овощных культур и меры борьбы с ними. – Ташкент, 2016. – 176 с.
16. Sulaymonov B.A., Boltayev B.S., Komilov Sh Qishloq xo‘jalik ekinlarini zararkunandalari, kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari (uslubiy qo‘llanma). – Toshkent, 2013.
17. Сулаймонов Б.А., Болтаев Б.С. ва бошқ. Вредители и болезни бахчевых и тыквенных овощных культур и меры борьбы с ними. Учебное пособие. – Тошкент, 2016.

18. Sulaymonov B.A., Boltayev B.S., Komilov Sh.G. Qishloq xo'jalik ekinlarini zararkunandalari, kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari (uslubiy qo'llanma). – Toshkent, 2013. – 32 b.

19. Sulaymonov B.A., Boltayev B.S. va boshq. Qishloq xo'jalik entomologiyasi va karantin asoslari fanidan laboratoriya mashg'ulotlari. O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2014.

20. Sulaymonov B.A., Boltayev B.S. va boshq. Bog', tokzor va dala ekinlarining zararkunanda, kasalliklari hamda ularga qarshi kurash usullari. Monografiya. – Toshkent, 2018.

21. To'raqulov X.S., Baboyev S.K., Gulmurodov R.A. Bug'doyning zang kasalliklari. – Toshkent, 2015. – 119 b.

22. Hasanov B.A., Safarov A.A. Yong'oq daraxtining kasalliklari. – Toshkent, 2019. – 155 b.

23. Hasanov B.A. Mikologiya. – Toshkent, 2019. – 503 b.

24. Hasanov B.A. Qishloq xo'jalik ekinlarining kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. – Toshkent, 2011. – 207 b.

25. Xasanov B.A. va boshqalar. G'o'zani zararkunanda, kasalliklar va begona o'tlardan himoya qilish. – Toshkent, 2002. – 379 b.

26. Xasanov B.A., Ochilov R.A., Gulmurodov R.A. Sabzavot, kartoshka hamda poliz ekinlarining kasalliklari va ularga qarshi kurash. – Toshkent, 2009. – 244 b.

27. Xamrayev A.Sh., Bekchanov X.U., Abdullayev I.I., Kojevnikova A.G. Xasharotlar turkumlarini aniqlagich jadvali yuzasidan uslubiy qo'llanma. – Urganch, 2008.

28. Xolmurodov E., Boltayev B. va boshq. Umumiy entomologiya, o'simliklarni zararkunandalardan uyg'unlashgan himoya qilish va zoologiya asoslari. – Toshkent, 2012.

29. Xo'jayev Sh.T. Entomologiya, qishloq xo'jalik ekinlarini himoya qilish va agrotoksikologiya asoslari. – Toshkent: "Fan", 2016.

30. Hasanov B.A. va boshqalar. Mevali va yong'oq mevali daraxtlar, sitrus, rezavor mevali butalar hamda tok kasalliklari va ularga qarshi kurash. – Toshkent, 2010. – 316 b.

31. Hasanov B.A., Ochilov R.O., Boyjigitov F.M. Mevali daraxtlarning monilioz kasalliklari. – Toshkent, 2019. – 167 b.

32. Hasanov B.A. va boshqalar. O'simliklarning karantin kasalliklari. – Toshkent, 2019. – 260 b.

33. Yusupov A.X., Kimsanboyev X., B Sulaymonov B. Bog' zararkunandalari va ularga qarshi kurash choralari. – Toshkent, 2007. – 95 bet.

34. O'simliklarni zararkunanda, kasallik va begona o'tlardan ximoya qilish to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi qonuni. – Toshkent, 2000.

**SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETINING TAYANCH DOKTORANTURA
IXTISOSLIKLARIGA KIRISH SINOVLARI UCHUN MAXSUS
FANLARDAN DA'VOGARLARNING BILIMLARINI
BAHOLASH MEZONI**

Sinov topshirish shakli	Yozma
Ajratilgan vaqt	120 daqiqa
Savollar soni	5
Har bir savol uchun belgilangan ball	20
Maksimal ball	100